

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/30/30/97

POSTRZEGANIE BOGACTWA I LUDZI BOGATYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY '97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ W ostatnich czterech latach znacznie wzrósł - zdaniem ankietowanych - odsetek ludzi bogatych. Ponad jedna czwarta badanych uważa, że obecnie stanowią oni więcej niż 10% społeczeństwa, a połowa sądzi, że w przyszłości będzie ich jeszcze więcej.
- ◆ Od grudnia '94 znacznie wzrosła (z 26 do 42%) liczba respondentów znających kilka osób lub rodzin bogatych, a zmalała (z 50 do 32%) - nie znających nikogo zamożnego.
- ◆ Tak jak przed dwoma laty, większość badanych (86%) uważa, że szanse wzbogacenia się nie są równe i tylko nieliczni mogą powiększać swój majątek.
- ◆ W społeczeństwie poprawił się wizerunek ludzi bogatych. Obecnie częściej niż cztery lata temu postrzega się bogactwo jako rezultat ciężkiej pracy i umiejętności, rzadziej - jako skutek omijania prawa, oszustw i kombinacji. Spośród czynników decydujących o szybkim dochodzeniu do dużych pieniędzy najczęściej wymieniano odwagę i gotowość podjęcia ryzyka oraz pracowitość, a nie - jak w latach poprzednich - omijanie lub lekceważenie prawa czy wykorzystywanie luk prawnych. Częściej też wskazywano na predyspozycje, talent i zdolności, rzadziej - na uciekanie się do przekupstwa.
- ◆ W porównaniu z grudniem '94 wzrosła akceptacja bogactwa. Obecnie więcej respondentów uważa, że to, iż niektórzy są znacznie bogatsi od innych, jest czymś naturalnym (wzrost z 69 do 74%) i korzystnym dla społeczeństwa (z 45 do 53%); jednak niewiele zmieniło się poczucie, że jest to sprawiedliwe (z 38 do 40%).
- ◆ Obecnie mniej ankietowanych niż dwa lata temu podziela przekonanie, że bogaci nie cieszą się szacunkiem i poważaniem (spadek z 51 do 44% wskazań).

Zmiany ustrojowe w naszym kraju sprawiły, że kwestia dochodów i zamożności społeczeństwa ma obecnie większe znaczenie niż dawniej. Z jednej strony ostrzej postrzega się różnice, silniej odczuwa podział na bogatych i biednych, z drugiej zaś - procesom materialnego rozwarstwiania się społeczeństwa, wzrostowi rozpiętości dochodów towarzyszy w ostatnich latach zauważalny wzrost zamożności obywateli. Zmienia się stosunek do ludzi bogatych, postrzeganie źródeł i zasięgu bogactwa oraz jego akceptacja w społeczeństwie. Między innymi tym zagadnieniom poświęciliśmy nasz styczniowy sondaż¹.

POWIĘKSZANIE SIĘ OBSZARU BOGACTWA

W porównaniu z rokiem 1992 zmienił się postrzegany zakres bogactwa. Ponad dwukrotnie zmalała (z 39 do 18%) liczba respondentów uważających, że bogaci stanowią w Polsce znikomą (nie przekraczającą 1%) część ludności. Ponad połowa (57%) badanych uważa jednak, że bogaci nie przekraczają jednej dziesiątej społeczeństwa. Z kolei od grudnia '92 znacznie wzrosła (z 11 do 28%) liczba osób postrzegających ludzi zamożnych jako grupę stanowiącą powyżej 10% społeczeństwa, przy tym blisko jedna piąta (18%) badanych sądzi, że ponad 20% mieszkańców Polski należy do ludzi bogatych. Wskazuje to wyraźnie na zmianę kondycji materialnej naszego społeczeństwa w ostatnich czterech latach.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (80) przeprowadzono w dniach 17-21 stycznia '97 na 1101-osobowej, reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności kraju. O wynikach poprzednich sondaży informowały komunikaty CBOS: „Granice, źródła i funkcje bogactwa w opinii społecznej”, styczeń '95; „Bogaci w społeczeństwie”, luty '93; „Wydatki budżetowe i podatki. Społeczna akceptacja zamożności”, listopad '92.

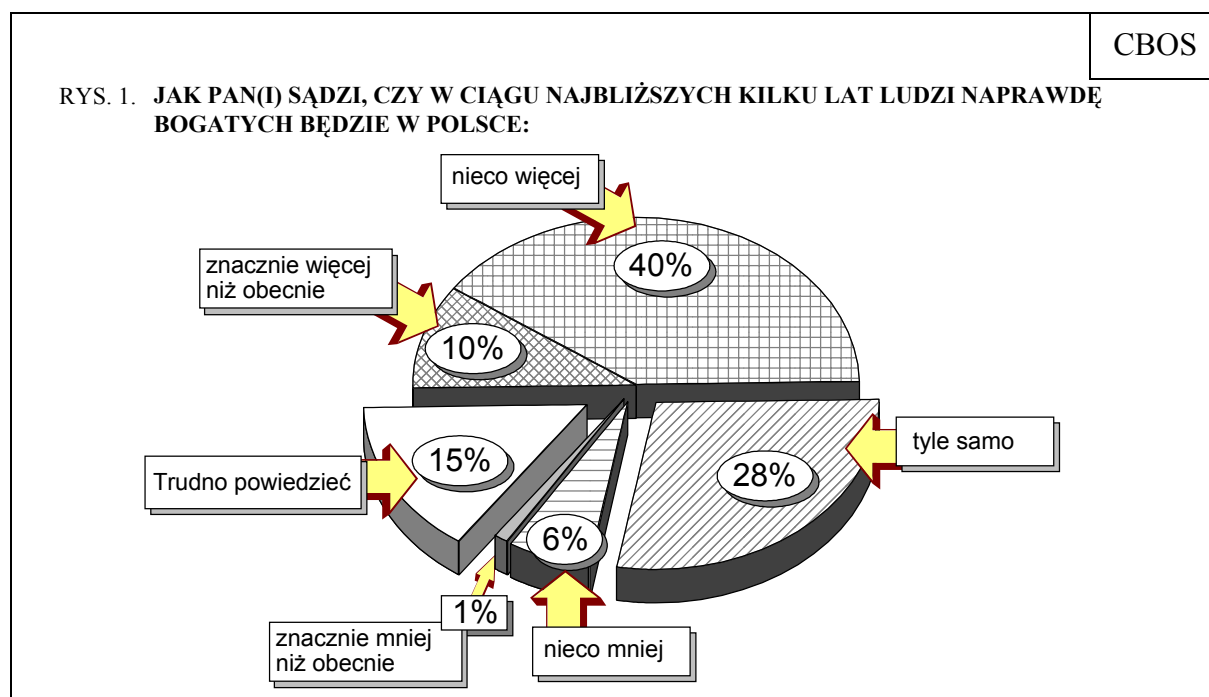
Tabela 1

w procentach

Czy dużo, Pana(i) zdaniem, jest dziś w naszym kraju ludzi bogatych? Na tysiąc mieszkańców Polski, ilu przypada ludzi naprawdę bogatych?	Wskazania respondentów	
	XII '92	I '97
Do 10 (1%)	39	18
Od 11 do 50 (1-5%)	22	20
Od 51 do 100 (5-10%)	16	19
Od 101 do 200 (10-20%)	5	10
Ponad 200 (ponad 20%)	6	18
Trudno powiedzieć	12	14

Im wyższe wykształcenie badanych, tym częściej szacują oni, że bogaci stanowią do 5% ludności, a im niższe - tym częściej sądzą, że ludzi bogatych jest dużo (powyżej 10%). Towarzyszy temu podobne zróżnicowanie opinii - zależnie od wysokości dochodów na osobę w rodzinie i oceny własnych warunków materialnych. Wynika to zapewne z różnego rozumienia i postrzegania tego, co jest bogactwem, być może też z częstszego poczucia upośledzenia grup gorzej sytuowanych w stosunku do innych, zamożniejszych. Skłonność do wyższych szacunków liczby bogatych wykazują także kobiety, robotnicy, pracownicy fizyczno-umysłowi, mieszkańcy małych miast i wsi².

Połowa badanych sądzi, że liczba ludzi naprawdę zamożnych będzie w najbliższych latach wzrastać (tylko nieliczni twierdzą, że będzie ich mniej niż obecnie).

² Zob. tabele aneksowe.

Z analizy danych wynika, że pogląd ten występuje tym częściej, im wyższy jest poziom wykształcenia badanych i lepsza ocena własnych warunków materialnych. Na taki rozkład odpowiedzi może też mieć wpływ to, że im niższe wykształcenie (i gorsze warunki), tym więcej respondentów nie ma zdania w tej sprawie (odsetki odpowiedzi „trudno powiedzieć” sięgają w najniższych kategoriach jednej piątej należących do nich osób). Z niższym wykształceniem i gorszą sytuacją materialną wiąże się też częściej pesymizm w ocenie rozwoju sytuacji w naszym kraju³, co może się również przejawiać w poglądach na temat zwiększenia się liczby bogatych.

Spośród grup społeczno-zawodowych wzrost liczby zamożnych prognozują najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (66%), najrzadziej zaś - robotnicy niewykwalifikowani oraz gospodynie domowe (po 42%). W przewidywaniach wzrostu liczby bogatych ostrożniejsze są kobiety (45%) niż mężczyźni (57%), one też znacznie częściej powstrzymują się od oceny w tym względzie (22% wobec 9% wśród mężczyzn). Opinią, że bogatych będzie znacznie więcej, wyróżniają się tylko respondenci z małych miast (20%).

Okazuje się, że ci, którzy szacują liczbę bogatych na nie więcej niż 5% społeczeństwa (przede wszystkim lepiej wykształceni, lepiej sytuowani, bardziej optymistycznie postrzegający przyszłość), częściej przypuszczają, że będzie się ona zwiększać (58% wskazań) niż ci, którzy sądzą, że zamożnych jest obecnie więcej (46%). Paradoksalnie zatem - im więcej dostrzega się dziś bogatych, tym częściej sądzi się, że ich liczba będzie w przyszłości maleć, co jest wynikiem zapewne poczucia upośledzenia i pesymizmu co do przyszłości, przekonania o ubożeniu społeczeństwa. Wśród osób szacujących liczbę bogatych zaledwie na jedną setną ogółu tylko 4% sądzi, że ich liczba będzie się zmniejszać, a wśród szacujących liczbę zamożnych na więcej niż jedną piątą - 8%⁴.

Na poszerzanie się w społecznym odczuciu obszaru zamożności wskazuje także to, że w porównaniu z rokiem 1994 znacznie wzrósł odsetek osób, które twierdzą, że znają kilka osób bądź rodzin naprawdę bogatych; zarazem zmalała liczba nie znających nikogo

³ Por. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w styczniu”, styczeń '97.

⁴ V Cramera = 0.19.

zamożnego. Można to tłumaczyć zarówno poszerzaniem się warstwy ludzi zamożnych, jak i tym, że postępujące rozwarstwianie się majątkowe naszego społeczeństwa sprawia, iż różnice są bardziej dostrzegane i odczuwane.

Tabela 2

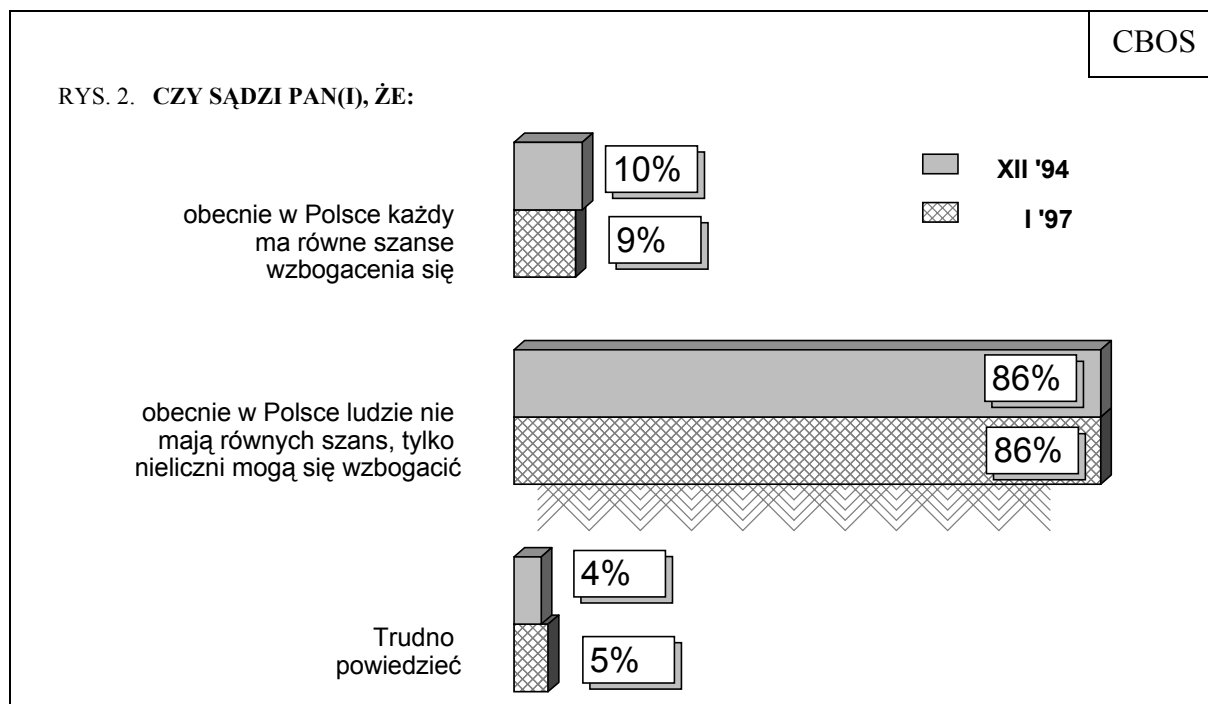
w procentach

Czy Pan(i) zna kogoś, osobę lub rodzinę - z sąsiedztwa, z widzenia, ze słyszenia - uznawanych za człowieka naprawdę bogatego lub naprawdę bogatą rodzinę?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XII '92	XII '94	I '97
Tak, ja sam należę do takich ludzi	-	-	1
Tak, znam kilku takich ludzi (kilka takich rodzin)	27	26	42
Tak, znam jednego lub dwóch (jedną lub dwie rodziny)	24	20	21
Nie, nie znam nikogo takiego, kogo można by nazwać bogatym	48	50	32
Trudno powiedzieć	1	4	4

Ogólnie rzecz biorąc, odsetki osób znających bogatą osobę czy rodzinę (bądź kilka) rosną wraz ze wzrostem wykształcenia badanych, zarazem maleją - nie znających nikogo zamożnego. Kogoś bogatego częściej znają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, przedsiębiorcy, pracownicy umysłowi niższego szczebla i fizyczno-umysłowi, a ponadto bezrobotni oraz uczniowie i studenci, częściej też osoby deklarujące wysokie dochody na osobę w rodzinie oraz dobre warunki materialne, przede wszystkim zaś respondenci z małych miast (do 20 tys. mieszkańców).

Kilka osób lub rodzin bogatych częściej znają także badani, którzy szacowali ich liczbę w społeczeństwie na więcej niż 10% (próg, od którego zaczyna się dla nich bogactwo, jest - jak wynika z analizy - niższy). Natomiast kogoś naprawdę bogatego względnie rzadko znają mieszkańcy wsi, rolnicy, renciści, emeryci, gospodynie domowe i starsi respondenci (55 lat i więcej).

Wprawdzie w opinii społecznej obszar bogactwa się poszerza, jednak nie ma to wpływu na ocenę szans zostania bogatym. Tak jak przed dwoma laty, zdecydowana większość badanych sądzi, że szanse te są nierówne i tylko nieliczni mogą się wzbogacić.

Cechy społeczno-demograficzne różnicują poglądy badanych na ten temat w nieznacznym stopniu. Są jednak dwa znamienne wyjątki - prywatni przedsiębiorcy wyraźnie częściej (19%) niż pozostali uważają, że obecnie w Polsce każdy ma równe szanse wzbogacenia się, a w tym optymizmie prawie dorównują im uczniowie i studenci (17%). Opinię tę częściej też podzielają osoby oceniające własne warunki materialne jako dobre (16%) niż średnie (8%) lub złe (4%).

PRÓG BOGACTWA

W grudniu '92 większość badanych (60%) określała granicę, od której zaczyna się bogactwo, na poziomie nie wyższym niż 10 milionów zł na osobę miesięcznie, a więc 1000 PLN. Obecnie czyni to mniej niż jedna piąta (18%) respondentów. Dla większości (64%) bogactwo zaczyna się od 1100 PLN, a dla dwóch piątych (43%) - od 2100 PLN miesięcznie na osobę.

Trzeba dodać, że sposób określania zamożności zastosowany w pytaniu nie uwzględnia zgromadzonych zasobów finansowych i materialnych, a zatem zmusza do rozpatrywania kwestii bogactwa w kategoriach bliższych ludziom raczej średnio lub mało zamożnym niż naprawdę bogatym. Jest jednak z pewnością bliższy sposobowi myślenia przeciętnego respondenta.

Tabela 3a

w procentach

Od jakich pieniędzy zaczyna się według Pana(i) bogactwo? Ile pieniędzy na jedną osobę miesięcznie musi mieć rodzina, żeby uznawana była za naprawdę bogatą? W wartościach nominalnych nowych złotych	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XII '92	XII '94	I '97
Do 500 PLN (do 5 mln zł)	29	12	1
Od 600 do 1000 PLN (6-10 mln zł)	31	32	17
Od 1100 do 2000 PLN (11-20 mln zł)	16	22	21
Od 2100 do 10 000 PLN (21-100 mln zł)	14	25	(do 5000 - 27) 38 (6000-10000 - 11)
10 100 PLN i więcej (101 mln zł i więcej)	3	2	5
Trudno powiedzieć	7	7	18

Nasuwa się pytanie, w jakim stopniu obserwowane zmiany wysokości wymienianych przez respondentów kwot (coraz częściej wyższe) są rezultatem spadku wartości pieniądza, a jak dalece wynikają z rosnącej zamożności. Sumy podawane w latach 1994 i 1997 przeliczono więc według wskaźników inflacji (grudzień do grudnia kolejnych lat), otrzymując dane odpowiadające wartości złotego z 1992 roku.

Tabela 3b

w procentach

Od jakich pieniędzy zaczyna się według Pana(i) bogactwo? Ile pieniędzy na jedną osobę miesięcznie musi mieć rodzina, żeby uznawana była za naprawdę bogatą? W nowych złotych po uwzględnieniu inflacji według wartości z roku 1992	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XII '92	XII '94	I '97
Do 500 PLN (do 5 mln zł)	29	19	19
Od 600 do 1000 PLN (6-10 mln zł)	31	34	22
Od 1100 do 2000 PLN (11-20 mln zł)	16	21	25
Od 2100 do 10 000 PLN (21-100 mln zł)	14	18	(do 5000 - 11) 13 (6000-10000 - 2)
10 100 PLN i więcej (101 mln zł i więcej)	3	1	3
Trudno powiedzieć	7	7	18

Zestawienie rozkładów odpowiedzi w tabeli 3b prowadzi do wniosku, że coraz częstsze wymienianie przez respondentów wyższych kwot wynika przede wszystkim ze spadku wartości pieniądza - nie ma bowiem znaczącego wzrostu liczby osób wskazujących na

wyższe kwoty po uwzględnieniu inflacji. Zaskakujące jest, że tak duża grupa badanych (18%) nie potrafi obecnie podać sumy oznaczającej dla nich bogactwo. Być może wynika to z niepewności oraz szybkich przemian społecznych, nie ułatwiających orientacji w tym, co już jest bogactwem, a co jeszcze nie. Wskazywałoby to raczej na poszerzanie się w odczuciu społecznym strefy zamożności i nieostrość granic, zwłaszcza w okresie zwiększonej konsumpcji na bogatym i zróżnicowanym rynku, niż na dostrzeganie coraz większych kontrastów i różnic między bogatymi a biednymi, inaczej mówiąc - na poszerzanie się klasy średniej. Obiektywnie rzecz biorąc, oba procesy - wzrost rozpiętości różnic i poszerzanie się warstwy średnio zamożnych - mogą współwystępować.

Postrzeganie granicy bogactwa jest wyraźnie zależne od pozycji społecznej ankietowanych. Wykształcenie i status materialny (dochody na osobę i ocena warunków ekonomicznych) różnicują wysokość wymienianych przez respondentów kwot, od których - ich zdaniem - zaczyna się bogactwo. Im wyższe wykształcenie, dochody na osobę i lepsze warunki materialne, tym rzadziej jako granicę bogactwa wymienia się kwoty do 2000 PLN na osobę miesięcznie, a tym częściej - wyższe sumy. Towarzyszą temu różnice opinii w zależności od wielkości miejsca zamieszkania i przynależności do grup społeczno-zawodowych. Wyższe kwoty wymieniają najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, najrzadziej zaś - rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani.

Dodajmy, że ustalanie progu bogactwa na wysokim poziomie (powyżej 2000 PLN na osobę miesięcznie) wiąże się częściej - jak wynika z analizy danych - z niższymi, a nie wyższymi szacunkami liczby ludzi bogatych w Polsce, czego można było oczekiwać.

KIM SĄ LUDZIE BOGACI?

Respondentów prosiliśmy o odpowiedź na pytanie otwarte, co oznacza dla nich określenie „człowiek naprawdę bogaty”, co - ich zdaniem - posiadają takie osoby, czym się zajmują i w jaki sposób doszły do bogactwa. Odpowiedzi poklasyfikowano na kategorie, zestawiając je - jeśli było to możliwe - z odpowiedziami na takie samo pytanie z 1992 roku.

W opinii badanych, ludzie bogaci to przede wszystkim właściciele kapitału produkcyjnego, wytwórczego, osoby prowadzące własną firmę o charakterze usługowym, a także właściciele przedsiębiorstw handlowych, gastronomicznych i hoteli, natomiast rzadko wymieniano właścicieli przedsiębiorstw rolniczych czy kantorów wymiany walut i banków.

Tabela 4

w procentach

Co dla Pana(i), Pana(i) znajomych oznacza określenie „człowiek naprawdę bogaty”? Kogo Pan(i) sobie wyobraża, słysząc to określenie? O jakich ludziach mówi się, że są bogaci? <i>Co mają, czego są właścicielami?</i>	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XII '92	I '97
Właściciele przedsiębiorstw, dużych firm, fabryk, zakładów przemysłowych, budowlanych, transportowych, usługowych, warsztatów; mają własny interes, prowadzą biznes	63	64
Domy, wille, luksusowe domy z basenami, bogato wyposażone, pałace, nieruchomości, kamienice, eleganckie mieszkania	36	42
Drogie, luksusowe samochody, kilka samochodów, nowoczesne samochody	32	38
Właściciele hurtowni, przedsiębiorstw handlowych, sklepów, sieci sklepów, barów, restauracji, hoteli, moteli, zajmujący się handlem, handlarze, kupcy	15	16
Dużo pieniędzy, konta w bankach, akcje, udziały, duży kapitał, bardzo wysokie dochody, wysokie zarobki	19	13
Konsumpcja, używanie życia: na wszystko ich stać, mogą sobie na wiele pozwolić, mają zapewniony byt, luksus, nie liczą się z wydawaniem pieniędzy, stać ich na wycieczki zagraniczne, wczasy za granicą, rozrywkę, prowadzą wystawny tryb życia, mają służbę, pomoc domową, luksusowe sprzęty,	10	7
Właściciele dużych, nowoczesnych gospodarstw rolnych, posiadłości majątkowych, majątku, ogrodnictwa, hodowli, ferm, hektarów	6	5
Właściciele kantorów, banków	2	2
Inne dobra materialne: działka, jacht, samolot, biżuteria, dzieła sztuki, obrazy	2	2
Dobra niematerialne - dostęp do przywilejów, władzy: nazwisko, osoby publiczne, mają władzę, intratne posady, stanowiska w rządzie, wpływy, większe szanse	2	2
Niektóre stanowiska lub zawody: dyrektorzy, prezesi itp. różnych spółek, firm, fabryk, przedsiębiorstw, lekarze z prywatną praktyką, adwokaci	-	2
Inne znamiona bogactwa, np. kształcą dzieci w drogich szkołach, za granicą; mają normalne warunki życia, wszystko	3	3
Trudno powiedzieć	3	3

Dla dużej grupy respondentów oznaką bogactwa jest posiadanie luksusowych siedzib - pałaców, domów, mieszkań (42% wskazań) oraz drogich, nowoczesnych samochodów (38%). Inne dobra materialne wskazywał nikły odsetek badanych. Konsumpcję innego typu - zamożność i wystawność przejawiające się w trybie życia - wymieniano rzadziej niż posiadanie luksusowych dóbr. Dość znaczna liczba osób, jednak niższa niż przed czterema laty, wskazywała na kapitał ulokowany w bankach, udziałach czy akcjach (z którego czerpie się zyski) oraz na bardzo wysokie dochody czy zarobki.

Dobra o charakterze niematerialnym - władzę, stanowiska, kwalifikacje, znajomości itp. wymieniano bardzo rzadko. Bogactwo kojarzone jest więc przede wszystkim z posiadaniem różnorodnych przedsiębiorstw, luksusowych dóbr materialnych, pieniędzy i wystawnym trybem życia.

W porównaniu z grudniem '92 niewiele się zmieniła częstość wskazywania na poszczególne oznaki bogactwa. Obecnie częściej wymieniano jedynie posiadanie bogato wyposażonych siedzib i drogich samochodów (przypuszczalnie coraz bardziej rzucających się w oczy), nieco rzadziej zaś - bardzo wysokie dochody i luksusowy tryb życia.

Analiza odpowiedzi na pytanie, kim są i czym zajmują się ludzie bogaci, świadczy o tym, że respondenci zaliczają do nich przede wszystkim właścicieli różnego rodzaju przedsiębiorstw. Zdecydowanie mniej osób niż cztery lata temu wskazuje na zajmowanie się handlem jako źródłem bogactwa. Na trzecim miejscu sytuują się - wymieniani częściej niż przed czterema laty - ludzie wykształceni, specjaliści wysokiej klasy, przedstawiciele atrakcyjnych zawodów. Trzeba też podkreślić pojawienie się kategorii właścicieli dużych gospodarstw rolnych. Zarazem dość znaczne odsetki respondentów wymieniają negatywne cechy postępowania charakteryzujące ludzi bogatych oraz wskazują na negatywnie postrzegany związek bogactwa z władzą i układami.

Tabela 5

w procentach

Co dla Pana(i), Pana(i) znajomych, oznacza określenie „człowiek naprawdę bogaty”? Kogo Pan(i) sobie wyobraża, słysząc to określenie? O jakich ludziach mówi się, że są bogaci? <i>Kim zazwyczaj są, czym się zajmują?</i>	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XII '92	I '97
Właściciele firm, przedsiębiorstw , zakładów produkcyjnych, rzemieślniczych, usługowych, prowadzą własny interes, inwestują, produkują, przedsiębiorcy, prywatna inicjatywa	61	63
Zajmują się handlem, pośrednictwem , mają hurtownie, sklepy; handlują z zagranicą	41	29
Ludzie wykształceni, specjaliści wysokiej klasy , ludzie na stanowiskach, dyrektorzy, dobrzy fachowcy, przedstawiciele atrakcyjnych zawodów: redaktorzy tv, prawnicy, notariusze, stomatolodzy, bankierzy, ekonomiści itp.	13	19
Oszuści, aferyści, cwaniacy, kombinatorzy , wyzyskiwacze, złodzieje, przemytnicy	9	11
Związani z władzą : zajmujący wysokie stanowiska państwowe, politycy, wysocy urzędnicy państwowi, rządzą krajem, u władzy, mają układy, byli komuniści, byli prominenci	5	6
Inne określenia ludzi bogatych: którym się poszczęściło, dorobili się szybko, operatywni, dostali spadek, dzieci bogatych	2	4
Właściciele dużych gospodarstw rolnych , ogrodnicy, hodowcy	-	3
Pracujący, zarabiający za granicą , bogacą się na wyjazdach zagranicznych	1	2
Określenia ze względu na cechy charakteru np. przebiegli, sprytni, odważni, dynamiczni, prężni, inteligentni	4	-
Inne odpowiedzi	8	3
Trudno powiedzieć	5	5

Warto odnotować pewne społeczne zróżnicowanie wypowiedzi badanych na temat tego, kim są i czym zajmują się ludzie bogaci. Trzeba jednak pamiętać, że osoby lepiej wykształcone częściej udzielają obszerniejszych, pełniejszych odpowiedzi na pytania otwarte niż gorzej wykształceni, co może być głównym źródłem występujących różnicowań. Można zauważyć, że im wyższy poziom wykształcenia badanych (oraz lepsza ocena własnych warunków materialnych), tym częściej postrzegają oni ludzi bogatych jako właścicieli

różnego rodzaju przedsiębiorstw czy zakładów, a rzadziej - jako osoby zajmujące się handlem czy pośrednictwem. Częściej też określają zamożnych w kategoriach posiadanych kwalifikacji czy zajmowanych stanowisk. Taki wizerunek ludzi bogatych mają najczęściej mieszkańcy dużych miast, kadra kierownicza i inteligencja, dużo rzadziej natomiast - rolnicy, robotnicy niewykwalifikowani, prywatni przedsiębiorcy.

Ludzi bogatych jako właścicieli dużych gospodarstw rolnych czy hodowlanych częściej niż inni, jak można było oczekiwać, postrzegają mieszkańcy wsi i małych miast, rolnicy, emeryci, renciści, osoby z wykształceniem podstawowym.

Negatywne określenia bogaczy - jako oszustów, kombinatorów czy wyzyskiwaczy - najrzadziej występują wśród mieszkańców wsi, respondentów z wykształceniem podstawowym, rencistów, gospodyń domowych oraz uczniów i studentów, natomiast najczęściej - wśród mieszkańców największych miast, prywatnych przedsiębiorców, przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników umysłowych niższego szczebla, emerytów i bezrobotnych. Z kolei na powiązania z władzą i sferą polityki znacznie częściej niż inni wskazują prywatni przedsiębiorcy.

Opinie badanych o tym, w jaki sposób ludzie bogaci zyskali swój majątek, są podzielone. Podobnie jak w grudniu '92, wymieniano zarówno pozytywne, jak i negatywne cechy ich charakteru i postępowania. Zauważalny jest jednak wzrost liczby respondentów wskazujących na ciężką pracę, często wymieniano też umiejętności i kwalifikacje. Zwiększył się także odsetek badanych podkreślających umiejętność wykorzystania, w sensie pozytywnym, sytuacji na rynku czy okoliczności sprzyjających bogaceniu się. Natomiast znacznie rzadziej wskazywano na oszustwa, złodziejstwo, omijanie prawa czy przejmowanie majątku państwowego. Nadal znacząca grupa ankietowanych - nieco większa nawet niż w grudniu '92 - wskazuje na zamożność rodziny jako czynnik decydujący o możliwości powiększenia majątku.

Tabela 6

w procentach

Co dla Pana(i), Pana(i) znajomych, oznacza określenie „człowiek naprawdę bogaty”? Kogo Pan(i) sobie wyobraża, słysząc to określenie? O jakich ludziach mówi się, że są bogaci? <i>Dzięki czemu, w jaki sposób doszli do bogactwa?</i>	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XII '92	I '97
<i>Pozytywne cechy charakteru i postępowania</i>		
Solidna, ciężka praca, dzięki pracy	26	36
Cechy charakteru: zaradność życiowa, spryt, odwaga, ryzyko, żyłka do interesów, spryt do robienia pieniędzy, wytrwałość, talent, zdolności organizacyjne, mądrość, młodość	31	26
Sprzyjające okoliczności, wykorzystanie sytuacji na rynku w sensie obojętnym lub pozytywnym, np. ich produkcja znalazła zbyt, podjęli ryzyko produkcji, jakiegoś przedsięwzięcia, wiedzieli, czym handlować, czym się zająć, gdzie ulokować swój kapitał, właściwie inwestowali	4	10
Umiejętności, kwalifikacje, wykształcenie	-	9
Praca za granicą, zarobki za granicą	5	5
<i>Negatywne cechy charakteru i postępowania</i>		
Oszustwa, oszustwa podatkowe, złodziejstwo , lewe interesy, brudne pieniądze, cwaniactwo, omijanie prawa , kombinacje etc.	52	37
Przejmowanie, wykupienie tanio majątku państwowego po zmianie ustroju, doprowadzenie do upadłości zakładów, żeby je wykupić, przywileje, układy, protekcja, znajomości, powiązania z władzą dawną i obecną, korzyści ze stanowisk, dostęp do informacji	12	9
<i>Mechanizmy, czynniki zewnętrzne</i>		
Mieli kapitał, bogatych rodziców, spadek, mieli dobry start finansowy, oparcie w rodzinie, pomoc, mogli pomnażać pieniądze, które mieli już wcześniej	12	16
Szczęście, przypadek	3	6
Zmiana ustroju, prywatyzacja, kapitalizm, dzięki zmianom gospodarczym - w sensie pozytywnym	3	2
Inne odpowiedzi	5	4
Trudno powiedzieć	7	7

Można więc mówić o pewnej poprawie wizerunku osób zamożnych - obecnie częściej postrzega się bogactwo jako wynik ich solidnej pracy i umiejętności.

Im wyższy status społeczny respondentów (mierzony wykształceniem i oceną warunków materialnych), tym częściej wymieniają oni takie czynniki prowadzące do bogactwa, jak: ciężka praca, kwalifikacje, umiejętność wykorzystania sprzyjających

okoliczności, pozytywne cechy charakteru, posiadanie rodzinnego kapitału. Natomiast niższy status społeczny badanych sprzyja wskazywaniu na pracę za granicą oraz na cwaniactwo, oszustwa czy omijanie prawa jako drogi prowadzące do bogactwa.

Interesujące są też inne zróżnicowania. Na przykład prywatni przedsiębiorcy najczęściej mówią o ciężkiej pracy, ale także częściej niż inni wskazują na powiązania z władzą, przejmowanie państwowego majątku oraz szczęście, względnie często też na pozytywne cechy charakteru, jak i oszustwa, lewe interesy.

Przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla częściej niż pozostali podkreślają znaczenie wykształcenia i stanowisk, odpowiednich cech charakteru, a także - zmiany ustroju.

Znaczenie rodzinnego majątku czy kapitału umożliwiającego start do bogactwa podkreślają najczęściej pracownicy fizyczno-umysłowi i robotnicy niewykwalifikowani, ale także - uczniowie i studenci (najrzadziej renciści oraz, co ciekawe, prywatni przedsiębiorcy). Oni też względnie często wymieniają kwalifikacje, pracę i cechy charakteru, rzadko zaś - oszustwa i omijanie prawa.

Na wspomnianą poprawę wizerunku ludzi bogatych wskazują także odpowiedzi na pytanie dotyczące czynników decydujących o tym, że niektórzy ludzie szybko się wzbogacają. W odróżnieniu od poprzednich pytań, respondentom przedstawiliśmy listę czynników, spośród których mogli wybrać nie więcej niż trzy.

Tabela 7

w procentach

Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	X '92	XII '94	I '97
Odwaga i gotowość ryzyka	38	36	49
Pracowitość, całkowite poświęcenie się temu, co robią	26	31	46
Ich talenty i zdolności	29	32	40
Lekceważenie lub omijanie prawa	44	42	40
Luki prawne	39	39	34
Bezwzględność w stosunku do innych ludzi	27	23	29
Szczęście, ślepy los	15	17	20
Przekupstwo urzędników	32	28	19
Pomoc rodziny	10	8	13
Coś innego	2	1	1
Trudno powiedzieć	3	4	2

O tym, że niektórzy w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy, decyduje w opinii badanych przede wszystkim odwaga i gotowość podjęcia ryzyka. Obecnie na ten czynnik oraz na pracowitość i poświęcenie, a także talenty i zdolności wskazują respondenci znacznie częściej niż w grudniu '92. Natomiast zmalały odsetki osób wymieniających przekupstwo i wykorzystywanie luk prawnych, choć nadal dwie piąte badanych wskazuje omijanie lub lekceważenie prawa, a ponad jedna czwarta - bezwzględność w stosunku do innych ludzi.

I w tym przypadku widoczne są różnice odpowiedzi zależnie od cech społeczno-demograficznych badanych. Odwagę i gotowość podjęcia ryzyka podkreślają najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, a także - częściej niż pozostali - osoby z wykształceniem średnim i wyższym. Pracowitość jest szczególnie często wymieniana przez najmłodszych respondentów (do 24 roku życia), uczniów i studentów, badanych z wyższym wykształceniem, kadre kierowniczą, inteligencję i prywatnych przedsiębiorców. Talenty i zdolności wskazują najczęściej osoby z wykształceniem wyższym i średnim, kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz prywatni przedsiębiorcy, uczniowie i studenci. Wskazywanie zarówno na pracowitość, jak i zdolności jest tym częstsze, im lepsza sytuacja materialna badanych.

Z kolei nieuczciwe postępowanie - lekceważenie lub omijanie prawa - przypisują ludziom, którzy się wzbogacili, najczęściej robotnicy i pracownicy fizyczno-umysłowi, bezrobotni, respondenci deklarujący najniższe dochody na osobę i złe warunki materialne, a także - nieco częściej niż inni - badani o poglądach lewicowych. O tym, że dzięki lukom prawnym niektórzy w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy, najczęściej przekonani są prywatni przedsiębiorcy oraz pracownicy fizyczno-umysłowi, wyraźnie też częściej niż inni - osoby o orientacji lewicowej.

Wskazywaniem na bezwzględność bogacących się w stosunku do innych ludzi charakteryzują się zwłaszcza robotnicy wykwalifikowani, respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz średnim. Tę cechę badani podkreślają tym częściej, im gorzej oceniają własne warunki materialne. Podobnie jest w przypadku przekupstwa - opinie respondentów różnicuje poziom wykształcenia i ich sytuacja materialna.

Wiara w szczęście i ślepy los jako czynniki decydujące o bogaceniu się jest nieco częstsza wśród badanych z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, deklarujących poglądy centrowe i prawicowe, bardzo rzadko zaś występuje wśród kadry kierowniczej i inteligencji; stosunkowo rzadziej też - wśród przedsiębiorców.

Pomoc rodziny jako czynnik ułatwiający bogacenie się jest nieco częściej dostrzegana przez osoby niżej wykształcone oraz rolników, robotników, emerytów i gospodynie domowe.

AKCEPTACJA BOGACTWA

Respondentom zaproponowaliśmy ustosunkowanie się do istnienia w społeczeństwie grupy ludzi bogatych z uwzględnieniem trzech kryteriów. Odpowiedzi okazały się zróżnicowane. Prawie trzy czwarte (74%) badanych - nieco więcej niż przed dwoma laty - uważa, że to, iż niektórzy ludzie są znacznie bogatsi od innych, jest czymś naturalnym, ponad połowa (53%) sądzi także, że jest to korzystne dla społeczeństwa, tylko dwie piąte zaś twierdzi, że jest to sprawiedliwe. W tym ostatnim przypadku społeczna aprobata (40%) niewiele przeważa nad dezaprobatą (34%).

Tabela 8

w procentach

Czy to, że niektórzy ludzie są znacznie bogatsi od innych:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XII '94	I '97
- jest czymś naturalnym	69	74
- jest czymś nienaturalnym	17	12
Trudno powiedzieć	13	14
- jest korzystne dla społeczeństwa	45	53
- jest niekorzystne dla społeczeństwa	31	23
Trudno powiedzieć	24	24
- jest sprawiedliwe	38	40
- jest niesprawiedliwe	39	34
Trudno powiedzieć	24	26

W porównaniu z grudniem '94 wyraźnie widoczny jest więc wzrost akceptacji bogactwa. Podobnie jak w innych przypadkach, im wyższy poziom wykształcenia i lepszy status materialny badanych, tym częściej akceptują oni istnienie ludzi znacznie bogatszych od innych jako coś naturalnego, korzystnego dla społeczeństwa oraz uważają, że jest to sprawiedliwe. Akceptacja bogactwa jest też tym częstsza, im młodszy wiek respondentów, co wskazuje na pokoleniowe zmiany postaw. Towarzyszą temu znaczne różnice w akceptacji bogactwa między mieszkańcami wsi i dużych miast oraz między grupami społeczno-zawodowymi. Bogactwo aprobują najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz prywatni przedsiębiorcy, rzadziej pracownicy sektora prywatnego, najrzadziej zaś - rolnicy, robotnicy, renciści i emeryci.

Mimo że w ciągu dwóch lat wzrosła liczba ankietowanych traktujących zamożność jako zjawisko z natury swej pozytywne, to jednak nadal przeważa opinia, że ludzie nie darzą osób bogatych szacunkiem i poważaniem. Trzeba zaznaczyć, że bardzo duża liczba badanych (24%) nie ma zdania na ten temat, co jest szczególnie częste wśród najstarszych respondentów, mieszkańców wsi, osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, rolników, emerytów i rencistów, badanych o niskich dochodach na osobę w rodzinie, żyjących w złych warunkach materialnych.

Tabela 9

w procentach

Czy bogaci cieszą się, Pana(i) zdaniem, szacunkiem i poważaniem ze strony innych ludzi czy też nie?	Wskazania respondentów		
	XII '92	XII '94	I '97
Zdecydowanie tak	5	6	6
Raczej tak	25	27	26
Raczej nie	34	42	37
Zdecydowanie nie	11	9	7
Trudno powiedzieć	25	16	24

Status materialny badanych i poziom ich wykształcenia wyraźnie różnicują opinie o poważaniu, jakim cieszą się ludzie bogaci. Im wyższe wykształcenie i lepsze warunki materialne respondentów, tym częstsze jest przekonanie, że bogaci obdarzani są szacunkiem.

Częściej niż inni pogląd ten podzielają najmłodszy respondenci (do 24 roku życia), uczniowie i studenci, mieszkańcy miast, zwłaszcza największych, względnie rzadko natomiast osoby mieszkające na wsi, rolnicy, robotnicy, renciści.

Badanych, którzy uważają, że bogaci nie cieszą się w społeczeństwie szacunkiem i poważaniem, zapytaliśmy, jakie są - ich zdaniem - przyczyny tego stanu rzeczy.

	CBOS
Z jakiego powodu ludzie nie szanują bogatych?	N=485
Bogactwo budzi zazdrość, zawiść	45%
Bogactwo budzi podejrzenie o nieuczciwość , machlojki, omijanie prawa, złodziejstwo, oszustwo	28%
Bogaci demonstrują brak szacunku dla biednych , pogardę dla innych, obnoszą się z bogactwem, są zarozumiali, zadzierają nosa, wywyższają się	24%
Nie dzielą się z innymi , są samolubni, chciwi, skąpi, egoistyczni, nikomu nie pomogą , są pazerni i inne negatywne cechy charakteru	9%
Bogaci są bezwzględni w dążeniu do pieniędzy, wykorzystują innych (biednych, pracowników, itp.), żerują na ludzkiej krzywdzie	7%
Drażni sam fakt źródnicowania dochodów i dysproporcje między biednymi i bogatymi	3%
Inne uzasadnienia (np. <i>u nas nie łączy się bogactwa z pracą</i>) i odpowiedzi	5%
Trudno powiedzieć	1%

Najczęściej podkreślano, że bogactwo budzi zazdrość i zawiść (45%). Ponad jednej czwartej ankietowanych kojarzy się ono z nieuczciwością, jest czymś podejrzanym (28%). Prawie jedna czwarta zaś uważa, że bogaci wywyższają się nad innych, okazują lekceważenie. Znaczna część badanych widzi też źródło braku szacunku w cechach charakteru i postępowaniu ludzi bogatych - ich egoizmie i bezwzględności.

Z kolei respondenci, którzy twierdzą, że ludzie bogaci cieszą się szacunkiem, najczęściej wskazują na to, że bogactwo imponuje, samo w sobie budzi poważanie (30%). Duża grupa badanych wymienia pozytywne cechy charakteru ludzi bogatych, decydujące o ich sukcesie (26%) oraz podkreśla, że doszli oni do bogactwa uczciwą, ciężką pracą (22%). Równie często też zwracano uwagę na pozytywną postawę osób bogatych: świadczenie pomocy potrzebującym, działalność charytatywną, dobre odnoszenie się do innych.

	CBOS
Czym ludzie bogaci zasłużyli sobie na szacunek ze strony innych ludzi?	N=347
Pieniądże i bogactwo budzą szacunek, bogactwo imponuje innym	30%
Ze względu na takie cechy charakteru, jak: ambicja, inteligencja, zdolności, zaradność, przedsiębiorczość, odwaga w podejmowaniu ryzyka, fachowość i inne pozytywne cechy sprzyjające osiągnięciu sukcesu, są to ludzie sukcesu	26%
Do bogactwa doszli uczciwą, ciężką pracą , są pracownicy, szanują pracę	22%
Ze względu na swoją postawę moralną i społeczną: pomagają biednym , niosą pomoc potrzebującym, wspierają cele charytatywne i różnego rodzaju instytucje (domy dziecka), dobrze odnoszą się do ludzi, nie wywyższają się	21%
Ze względu na wykształcenie , kulturę, obycie, wysoką pozycję społeczną	8%
Dają zarobić innym	5%
Inne uzasadnienia	5%
Trudno powiedzieć	10%

Znacznie mniejsza część respondentów z tej grupy wskazuje na wykształcenie, kulturę, pozycję społeczną ludzi bogatych jako źródło szacunku, ale może to wynikać z rzadszego posługiwania się przez badanych takimi ogólnymi i abstrakcyjnymi określeniami. Bardzo rzadko również podkreślano w tym kontekście pozytywne skutki ekonomiczne bogactwa.

W odczuciu społecznym znacznie wzrosła w Polsce liczba ludzi bogatych, zmienił się też ich wizerunek - na bardziej korzystny niż przed kilkoma laty. Coraz więcej osób uważa, że istnienie ludzi zamożnych jest czymś naturalnym i korzystnym dla społeczeństwa. Nadal jednak przeważa pogląd, że bogaci nie cieszą się w społeczeństwie szacunkiem. Większość Polaków akceptując różnice materialne, w większym stopniu niż dawniej, zarazem nie sądzi, by szanse wzbogacenia się były równe dla wszystkich.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Mówi się, że w Polsce jest dużo biedy, ale mówi się też, że przybywa ludzi naprawdę bogatych. Czy dużo, Pana(i) zdaniem, jest dziś w naszym kraju ludzi bogatych? Na tysiąc mieszkańców Polski, ilu przypada ludzi naprawdę bogatych?

(%)

	1-10	11-50	51-100	101-200	Ponad 200	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	20	19	10	18	14	1098
Płeć							
Mężczyźni	22	25	18	9	15	11	520
Kobiety	15	16	20	12	21	15	578
Wiek							
do 24 lat	21	19	13	21	19	6	152
25-34	20	17	22	6	23	12	194
35-44	25	24	19	9	15	9	230
45-54	17	22	19	8	19	15	202
55-64	12	21	27	10	15	15	134
65 lat i więcej	13	18	16	11	18	24	186
Miejsce zamieszkania							
Wieś	19	16	18	13	18	15	410
Miasto do 20 tys.	14	20	20	8	28	11	123
od 21 do 100 tys.	18	25	19	6	18	13	226
101-500 tys.	17	25	21	11	15	11	207
501 tys.i więcej mieszk.	23	18	21	10	14	14	129
Region							
Północny	13	24	21	12	13	17	134
Zachodni	21	21	14	10	24	10	122
Środkowozachodni	17	23	17	16	17	11	164
Środkowy	22	19	17	7	20	15	199
Wschodni	23	16	21	7	21	11	139
Południowo-wschodni	14	19	23	9	15	20	158
Południowo-zachodni	19	20	21	11	19	10	182
Wykształcenie							
Podstawowe	12	15	15	12	26	20	319
Zasadnicze zawodowe	18	20	22	12	19	10	331
Średnie	21	23	22	9	16	11	339
Wyższe	33	29	16	6	2	13	109
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier.,inteligencja	34	28	23	4	4	8	77
Prac.umysł.niż.szczebła	28	19	18	6	16	14	106
Pracownicy fiz.- umysł.	16	15	29	15	13	13	67
Robotnicy wykwalifikowani	18	25	20	11	20	5	117
Robotnicy niewykwalifik.	29	10	17	11	20	12	39
Rolnicy	20	22	25	6	15	11	72
Prywatni przedsiębiorcy	24	32	17	5	9	13	51
Bierni zawodowo							
Renciści	14	19	12	12	23	18	147
Emeryci	14	20	19	12	16	18	191
Uczniowie i studenci	16	20	14	20	17	12	55
Bezrobotni	12	19	19	11	28	12	111
Gospodynie domowe i inni	13	10	21	9	30	17	65
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	32	20	24	6	11	8	111
Sektor państwowy	30	18	16	7	16	12	111
Sektor prywatny	21	27	20	8	14	10	241
Spółdzielczość	5	9	24	13	23	26	20
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 150 zł	7	17	14	16	34	11	145
151 - 225	23	15	23	16	16	7	132
226 - 325	20	17	18	9	20	16	245
326 - 425	21	22	19	10	15	13	180
Powyżej 426 zł	19	28	23	8	12	10	296
Ocena własnych war. mater.							
Złe	16	18	19	11	22	15	326
Średnie	18	18	19	11	19	15	522
Dobre	23	28	20	8	13	9	250
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	4	18	28	16	28	7	61
Raz w tygodniu	17	22	18	10	16	16	573
Kilka razy w miesiącu	30	20	9	12	18	10	127
Kilka razy w roku	22	16	26	5	21	10	234
W ogóle nie uczestniczy	15	21	17	17	17	14	100
Poglądy polityczne							
Lewica	25	19	19	11	16	10	201
Centrum	21	21	20	11	18	10	319
Prawica	16	25	22	9	17	12	306
Trudno powiedzieć	13	15	16	11	22	22	268

Tabela 2. Czy Pan(i) zna kogoś, osobę lub rodzinę - z sąsiedztwa, z widzenia, z slyszzenia - uznawanych za człowieka naprawdę bogatego lub naprawdę bogatą rodzinę? 1 - Tak, ja sam należę do takich ludzi; 2 - Tak, znam kilku takich ludzi (kilka takich rodzin); 3 - Tak, znam jednego lub dwóch (jedną lub dwie rodziny); 4 - Nie, nie znam nikogo takiego, kogo można by nazwać bogatym

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	42	21	32	4	1098
Płeć						
Mężczyźni	1	44	18	32	5	519
Kobiety	1	40	23	33	4	578
Wiek						
do 24 lat	0	54	23	20	4	152
25-34	1	46	25	23	6	194
35-44	1	42	21	34	2	229
45-54	2	51	18	26	4	202
55-64	0	35	16	43	5	134
65 lat i więcej	1	24	20	50	5	187
Miejsce zamieszkania						
Wieś	1	39	16	37	7	408
Miasto do 20 tys.	0	57	25	14	4	123
od 21 do 100 tys.	0	45	22	31	2	226
101-500 tys.	1	41	18	36	4	207
501 tys. i więcej mieszk.	2	33	33	31	1	130
Region						
Północny	1	33	24	38	5	134
Zachodni	0	40	24	34	3	122
Środkowo-zachodni	1	41	17	38	3	164
Środkowy	1	45	23	27	4	201
Wschodni	1	45	18	28	6	138
Południowo-wschodni	2	40	16	36	6	156
Południowo-zachodni	0	46	22	29	3	183
Wykształcenie						
Podstawowe	1	35	16	42	6	319
Zasadnicze zawodowe	1	41	18	36	3	330
Średnie	0	49	24	24	4	339
Wyższe	0	44	31	21	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	46	32	18	4	78
Prac. umysł. niż. szczebla	0	48	26	23	3	106
Pracownicy fiz.- umysł.	0	49	22	27	1	67
Robotnicy wykwalifikowani	2	48	18	30	2	117
Robotnicy niewykwalifik.	2	29	36	33	0	40
Rolnicy	1	35	15	40	7	70
Prywatni przedsiębiorcy	2	62	12	19	5	51
Bierni zawodowo						
Renciści	2	33	14	44	6	147
Emeryci	1	30	19	46	4	192
Uczniowie i studenci	0	71	17	8	4	55
Bezrobotni	0	46	21	25	8	111
Gospodynie domowe i inni	0	30	23	44	3	65
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	0	46	27	22	5	111
Sektor państwowy	0	38	28	32	2	111
Sektor prywatny	2	53	21	21	4	242
Spółdzielczość	0	37	9	54	0	21
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 150 zł	1	39	20	35	5	143
151 - 225	1	42	16	36	5	133
226 - 325	0	37	22	35	5	245
326 - 425	2	41	25	30	3	181
Powyżej 426 zł	1	48	20	29	2	296
Ocena własnych war. mater.						
Złe	2	43	17	32	5	327
Średnie	0	37	22	38	4	521
Dobre	1	51	22	22	4	251
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	41	19	36	4	62
Raz w tygodniu	1	40	18	35	5	571
Kilka razy w miesiącu	0	47	24	24	5	128
Kilka razy w roku	2	40	25	30	3	235
W ogóle nie uczestniczy	0	48	18	32	1	100
Poglądy polityczne						
Lewica	1	45	23	30	1	201
Centrum	0	43	24	28	5	319
Prawica	1	45	17	34	3	308
Trudno powiedzieć	1	35	19	38	7	266

Tabela 3. Od jakich pieniędzy zaczyna się według Pana(i) bogactwo? Ile pieniędzy na jedną osobę miesięcznie musi mieć rodzina, żeby uznawana była za naprawdę bogatą? (%)

	Do 1000 PLN	1100 - 2000 PLN	2100 - 10000 PLN	10100 PLN i więcej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	21	38	5	18	1098
Płeć						
Mężczyźni	17	18	43	7	16	519
Kobiety	20	23	33	4	20	579
Wiek						
do 24 lat	16	22	41	5	16	152
25-34	16	25	33	5	20	194
35-44	24	18	40	6	13	230
45-54	18	21	39	4	18	202
55-64	15	22	41	7	16	134
65 lat i więcej	20	16	34	5	25	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	23	18	34	2	22	409
Miasto do 20 tys.	28	29	28	8	6	123
od 21 do 100 tys.	14	20	42	4	19	226
101-500 tys.	14	23	41	8	14	207
501 tys. i więcej mieszk.	9	16	46	10	19	130
Region						
Północny	25	17	36	5	18	133
Zachodni	19	30	31	8	12	122
Środkowozachodni	14	27	44	2	13	163
Środkowy	19	17	36	7	21	201
Wschodni	18	18	36	3	25	139
Południowo-wschodni	22	21	35	5	18	158
Południowo-zachodni	15	17	44	6	18	183
Wykształcenie						
Podstawowe	22	21	29	3	25	319
Zasadnicze zawodowe	26	21	32	5	16	331
Średnie	13	22	44	5	15	339
Wyższe	4	9	61	11	14	109
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	6	16	63	4	10	78
Prac. umysł. niż. szczebla	11	19	46	6	17	106
Pracownicy fiz.- umysł.	17	15	50	3	15	67
Robotnicy wykwalifikowani	20	25	40	5	10	117
Robotnicy niewykwalifik.	24	30	23	7	16	40
Rolnicy	28	15	28	1	27	72
Prywatni przedsiębiorcy	14	21	44	7	14	51
Bierni zawodowo						
Renciści	21	17	31	4	28	147
Emeryci	15	20	37	8	19	191
Uczniowie i studenci	9	23	39	10	18	55
Bezrobotni	26	26	32	2	14	110
Gospodynie domowe i inni	32	23	18	6	21	65
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	16	18	47	4	15	111
Sektor państwowy	12	20	47	5	17	111
Sektor prywatny	13	21	46	6	13	242
Spółdzielczość	37	22	28	4	9	21
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 150 zł	39	18	21	2	21	144
151 - 225	26	24	32	1	16	133
226 - 325	24	21	32	3	19	245
326 - 425	11	21	43	6	19	180
Powyżej 426 zł	7	20	53	9	10	296
Ocena własnych war. mater.						
Złe	21	26	31	4	18	325
Średnie	18	20	36	5	21	522
Dobre	17	15	50	7	11	251
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	16	19	34	2	30	62
Raz w tygodniu	21	21	35	5	19	572
Kilka razy w miesiącu	16	17	42	4	21	128
Kilka razy w roku	17	25	38	7	14	234
W ogóle nie uczestniczy	15	14	52	10	9	100
Poglądy polityczne						
Lewica	14	17	47	8	14	201
Centrum	20	21	40	5	14	319
Prawica	16	25	39	6	15	308
Trudno powiedzieć	24	16	28	3	29	267

Tabela 4. Co dla Pana(i), Pana(i) znajomych, oznacza określenie "człowiek naprawdę bogaty"? Kogo Pan(i) sobie wyobraża, słysząc to określenie? O jakich ludziach mówi się, że są bogaci? **Kim zazwyczaj są, czym się zajmują?**
 1 - Właściciele firm, przedsiębiorstw; 2 - Osoby zajmujące się handlem, pośrednictwem; 3 - Właściciele dużych gospodarstw rolnych; 4 - Ludzie wykształceni, specjaliści wysokiej klasy; 5 - Cwaniacy, kombinatorzy; 6 - Osoby związane z dawną lub obecną władzą; 7 - Osoby zarabiające za granicą; 8 - Inne określenia ludzi bogatych, np. ci, którym się poszczęściło

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	63	29	3	19	11	6	2	4
Płeć								
Mężczyźni	64	27	2	18	11	8	1	3
Kobiety	62	30	3	21	10	4	3	4
Wiek								
do 24 lat	65	33	1	22	13	3	1	3
25-34	71	19	1	17	11	8	2	4
35-44	70	33	2	18	8	7	1	4
45-54	60	24	3	24	10	9	1	4
55-64	61	28	2	16	13	6	3	2
65 lat i więcej	50	36	7	20	12	2	3	4
Miejsce zamieszkania								
Wieś	57	31	4	14	6	7	3	3
Miasto do 20 tys.	73	29	3	19	14	7	0	3
od 21 do 100 tys.	68	34	1	24	14	3	0	4
101-500 tys.	62	24	1	19	11	5	1	3
501 tys. i więcej mieszk.	66	17	0	31	18	10	2	6
Region								
Północny	62	20	3	18	8	5	2	2
Zachodni	72	23	1	24	22	6	1	3
Środkowozachodni	68	26	2	21	10	6	1	4
Środkowy	59	25	4	16	12	8	1	5
Wschodni	67	27	2	12	7	3	3	4
Południowo-wschodni	67	27	2	22	4	6	1	4
Południowo-zachodni	59	41	1	24	14	6	1	3
Wykształcenie								
Podstawowe	54	33	6	11	9	4	3	2
Zasadnicze zawodowe	65	34	1	18	12	10	2	3
Średnie	68	23	1	25	10	4	1	4
Wyższe	72	19	1	31	16	8	0	5
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	73	23	0	30	13	4	0	6
Prac.umysł.niż.szczebla	77	20	1	24	16	6	0	5
Pracownicy fiz.- umysł.	70	20	0	18	9	10	1	3
Robotnicy wykwalifikowani	65	34	1	23	10	4	1	1
Robotnicy niewykwalifik.	65	18	0	11	10	8	1	1
Rolnicy	58	31	3	14	8	9	6	7
Prywatni przedsiębiorcy	64	22	0	11	20	20	0	4
Bierni zawodowo								
Renciści	43	35	5	15	7	6	1	3
Emeryci	60	31	5	24	12	3	4	2
Uczniowie i studenci	61	34	0	22	5	6	0	2
Bezrobotni	66	31	4	16	15	5	3	6
Gospodynie domowe i inni	77	30	0	15	4	2	1	0
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	67	23	1	21	14	5	0	4
Sektor państwowy	71	25	1	23	10	6	0	4
Sektor prywatny	71	25	0	20	15	9	1	3
Spółdzielczość	55	29	0	26	5	11	0	0
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 150 zł	57	33	4	14	11	8	5	3
151 - 225	60	34	5	13	7	3	1	5
226 - 325	67	28	3	19	8	6	3	4
326 - 425	55	32	1	23	14	6	1	4
Powyżej 426 zł	69	22	2	26	13	7	1	3
Ocena własnych war. mater.								
Źle	58	32	4	19	12	5	3	4
Średnie	63	28	2	18	10	7	2	4
Dobre	70	25	1	24	10	5	0	2
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	65	42	2	18	7	0	1	1
Raz w tygodniu	62	29	4	20	10	6	2	4
Kilka razy w miesiącu	60	19	0	23	6	8	0	2
Kilka razy w roku	66	30	1	19	11	8	2	4
W ogóle nie uczestniczy	67	27	0	16	22	5	2	5
Poglądy polityczne								
Lewica	67	31	2	24	13	4	2	3
Centrum	63	28	3	20	9	8	1	5
Prawica	65	28	0	22	15	7	1	4
Trudno powiedzieć	58	29	4	14	8	4	3	2

(%)

Tabela 4 (cd.) 9 - Inne odpowiedzi

(%)

	9	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	3	5	1098
Płeć			
Mężczyźni	4	5	521
Kobiety	3	6	577
Wiek			
do 24 lat	3	4	152
25-34	3	4	194
35-44	3	4	231
45-54	4	6	200
55-64	2	6	134
65 lat i więcej	5	7	187
Miejsce zamieszkania			
Wieś	3	7	409
Miasto do 20 tys.	4	2	123
od 21 do 100 tys.	2	3	226
101-500 tys.	3	5	207
501 tys. i więcej mieszk.	4	6	128
Region			
Północny	4	7	134
Zachodni	0	3	122
Środkowozachodni	3	8	162
Środkowy	4	5	201
Wschodni	4	6	138
Południowo-wschodni	5	1	158
Południowo-zachodni	5	1	183
Wykształcenie			
Podstawowe	5	7	320
Zasadnicze zawodowe	3	5	330
Średnie	3	4	339
Wyższe	3	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	2	2	78
Prac.umysł.niż.szczebla	2	0	105
Pracownicy fiz.- umysł.	6	7	67
Robotnicy wykwalifikowani	4	4	117
Robotnicy niewykwalifik.	4	8	40
Rolnicy	0	7	72
Prywatni przedsiębiorcy	2	3	51
Bierni zawodowo			
Renciści	3	14	147
Emeryci	3	4	192
Uczniowie i studenci	0	2	55
Bezrobotni	5	3	109
Gospodynie domowe i inni	5	6	65
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	2	3	111
Sektor państwowy	2	5	111
Sektor prywatny	4	2	241
Spółdzielczość	8	10	20
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 150 zł	5	7	145
151 - 225	4	7	133
226 - 325	2	6	244
326 - 425	3	5	181
Powyżej 426 zł	3	2	295
Ocena własnych war. mater.			
Złe	4	8	325
Średnie	3	5	522
Dobre	3	2	251
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	3	5	62
Raz w tygodniu	4	5	572
Kilka razy w miesiącu	3	8	127
Kilka razy w roku	2	3	234
W ogóle nie uczestniczy	0	4	100
Poglądy polityczne			
Lewica	3	2	201
Centrum	3	5	319
Prawica	3	5	308
Trudno powiedzieć	5	9	267

Tabela 5. Co dla Pana(i), Pana(i) znajomych, oznacza określenie "człowiek naprawdę bogaty"? Kogo Pan(i) sobie wyobraża, słysząc to określenie? O jakich ludziach mówi się, że są bogaci? **Dzięki czemu, w jaki sposób doszli do bogactwa?**
 1 - Solidna, ciężka praca; 2 - Wykształcenie, kwalifikacje; 3 - Sprzyjające okoliczności; 4 - Dobry start finansowy (bogaci rodzice, spadek itp.); 5 - Cechy charakteru; 6 - Praca za granicą; 7 - Zmiana ustroju, prywatyzacja, kapitalizm (opinie pozytywne); 8 - Zmiana ustroju - przejście majątku, układy (opinie negatywne) (%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	36	9	10	16	26	5	2	9
Płeć								
Mężczyźni	30	7	9	15	24	3	2	13
Kobiety	41	10	11	18	28	6	2	6
Wiek								
do 24 lat	43	14	10	22	27	3	2	7
25-34	35	10	10	16	26	6	3	6
35-44	29	10	15	20	29	4	2	13
45-54	39	7	5	14	28	5	2	12
55-64	39	5	11	11	29	4	1	7
65 lat i więcej	34	7	10	15	19	6	1	9
Miejsce zamieszkania								
Wieś	30	6	8	14	21	7	2	6
Miasto do 20 tys.	36	6	15	16	30	3	1	7
od 21 do 100 tys.	38	13	10	16	34	5	2	8
101-500 tys.	42	9	12	17	25	3	0	12
501 tys.i więcej mieszk.	41	13	12	22	28	2	5	19
Region								
Północny	34	15	10	23	29	1	1	9
Zachodni	48	14	7	10	30	4	2	6
Środkowozachodni	29	5	10	13	26	3	0	2
Środkowy	36	10	13	18	26	1	0	11
Wschodni	31	6	9	16	26	11	0	12
Południowo-wschodni	34	6	10	16	18	12	0	12
Południowo-zachodni	42	7	12	16	30	2	2	15
Wykształcenie								
Podstawowe	31	7	7	13	19	9	1	7
Zasadnicze zawodowe	31	6	8	16	25	3	2	10
Średnie	42	11	13	18	32	3	1	10
Wyższe	49	14	18	21	34	1	5	13
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	52	13	10	19	44	3	6	10
Prac.umysł.niż.szczebla	38	15	24	21	35	2	3	13
Pracownicy fiz.- umysł.	47	1	7	28	22	1	0	7
Robotnicy wykwalifikowani	22	9	10	16	22	4	3	16
Robotnicy niewykwalifik.	37	5	5	25	16	4	3	5
Rolnicy	21	8	9	13	24	5	2	7
Prywatni przedsiębiorcy	57	6	7	10	31	3	0	20
Bierni zawodowo								
Renciści	25	6	8	5	19	5	3	6
Emeryci	39	8	10	17	26	6	1	9
Uczniowie i studenci	41	25	7	25	32	6	0	8
Bezrobotni	29	8	12	17	25	9	1	7
Gospodynie domowe i inni	51	2	9	13	18	7	0	6
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	40	11	13	23	31	4	5	13
Sektor państwowy	36	9	12	19	32	3	1	16
Sektor prywatny	40	10	11	18	27	2	3	11
Spółdzielczość	41	0	12	23	19	0	0	2
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 150 zł	27	4	9	12	17	8	0	9
151 - 225	32	4	10	21	24	11	3	5
226 - 325	40	9	8	18	18	5	2	8
326 - 425	39	12	11	14	30	3	2	12
Powyżej 426 zł	42	12	13	16	36	1	3	11
Ocena własnych war. mater.								
Źle	24	5	7	15	22	7	1	8
Średnie	38	8	11	15	26	4	2	9
Dobre	49	15	14	20	32	3	2	11
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	42	2	3	18	30	8	1	9
Raz w tygodniu	37	9	10	16	25	5	2	8
Kilka razy w miesiącu	32	9	15	19	23	4	2	9
Kilka razy w roku	36	11	11	18	28	4	3	12
W ogóle nie uczestniczy	33	8	7	9	31	2	3	13
Poglądy polityczne								
Lewica	31	8	16	18	27	1	2	12
Centrum	39	8	10	16	27	5	1	8
Prawica	38	12	9	16	33	4	1	14
Trudno powiedzieć	34	7	8	17	18	9	3	4

Tabela 5 (cd.) 9 - Oszustwa, lewe interesy, brudne pieniądze, cwaniactwo, omijanie prawa, kombinacje itp.; 10 - Szczęście, przypadek; 11 - Inne odpowiedzi

(%)

	9	10	11	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	6	4	8	1096
Płeć					
Mężczyźni	40	7	4	7	521
Kobiety	35	6	4	8	575
Wiek					
do 24 lat	31	8	8	5	152
25-34	33	5	6	9	193
35-44	39	8	4	5	230
45-54	38	7	4	7	202
55-64	44	3	4	10	133
65 lat i więcej	38	7	1	9	186
Miejsce zamieszkania					
Wieś	35	6	5	11	408
Miasto do 20 tys.	35	14	4	5	123
od 21 do 100 tys.	39	5	5	7	225
101-500 tys.	37	6	4	6	207
501 tys. i więcej mieszk.	43	3	4	3	130
Region					
Północny	28	1	3	11	134
Zachodni	47	16	12	3	119
Środkowozachodni	45	6	7	14	163
Środkowy	33	5	3	7	201
Wschodni	37	7	3	7	138
Południowo-wschodni	41	9	2	7	158
Południowo-zachodni	32	4	3	3	183
Wykształcenie					
Podstawowe	37	7	4	11	319
Zasadnicze zawodowe	43	7	5	8	330
Średnie	33	7	4	5	337
Wyższe	34	3	4	2	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	3	3	3	78
Prac.umysł.niż.szczębla	37	8	4	4	104
Pracownicy fiz.- umysł.	33	2	5	7	67
Robotnicy wykwalifikowani	38	8	6	7	117
Robotnicy niewykwalifik.	50	6	6	7	40
Rolnicy	35	5	5	9	72
Prywatni przedsiębiorcy	40	15	6	1	51
Bierni zawodowo					
Renciści	36	4	3	18	147
Emeryci	43	6	2	5	191
Uczniowie i studenci	29	9	3	2	55
Bezrobotni	37	6	7	11	111
Gospodynie domowe i inni	37	10	7	7	65
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	36	4	6	5	110
Sektor państwowy	37	9	2	6	111
Sektor prywatny	38	7	7	4	242
Spółdzielczość	33	9	0	20	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	38	5	8	10	145
151 - 225	30	8	4	8	133
226 - 325	44	6	3	8	242
326 - 425	35	6	5	6	181
Powyżej 426 zł	38	5	3	4	296
Ocena własnych war. mater.					
Złe	41	6	6	11	326
Średnie	38	7	4	6	520
Dobre	31	5	3	6	251
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	45	7	5	4	61
Raz w tygodniu	37	7	4	8	571
Kilka razy w miesiącu	38	7	6	10	126
Kilka razy w roku	35	4	4	6	235
W ogóle nie uczestniczy	35	5	4	9	100
Poglądy polityczne					
Lewica	47	6	2	5	201
Centrum	33	9	5	8	318
Prawica	40	4	3	4	306
Trudno powiedzieć	32	6	7	12	268

Tabela 6. Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy? Proszę wybrać nie więcej niż trzy czynniki. 1 - Ich talenty i zdolności; 2 - Bezwzględność w stosunku do innych ludzi; 3 - Pracowitość, całkowite poświęcenie się temu, co robią; 4 - Lekceważenie lub omijanie prawa; 5 - Odwaga i gotowość do ryzyka; 6 - Szczęście, ślepy los; 7 - Luki prawne; 8 - Pomoc rodziny

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	40	29	46	40	49	20	34	13
Płeć								
Mężczyźni	42	32	43	41	45	16	36	13
Kobiety	39	25	49	39	50	22	31	13
Wiek								
do 24 lat	40	25	61	37	52	24	27	15
25-34	39	35	40	46	49	18	36	12
35-44	39	29	45	41	53	17	38	13
45-54	45	28	42	37	55	18	37	10
55-64	30	30	45	36	45	22	39	16
65 lat i więcej	45	24	45	40	29	21	24	15
Miejsce zamieszkania								
Wieś	38	28	42	39	46	21	32	16
Miasto do 20 tys.	41	24	48	41	49	23	29	9
od 21 do 100 tys.	36	34	49	39	49	16	36	11
101-500 tys.	45	23	51	40	46	20	36	15
501 tys. i więcej mieszk.	48	35	41	44	50	17	33	8
Region								
Północny	44	29	53	37	55	7	34	16
Zachodni	36	25	50	48	50	19	38	9
Środkowozachodni	34	27	47	45	48	21	40	13
Środkowy	48	28	42	38	49	22	28	11
Wschodni	40	26	42	38	44	24	28	15
Południowo-wschodni	39	33	43	38	47	25	29	14
Południowo-zachodni	39	31	47	37	42	18	40	15
Wykształcenie								
Podstawowe	39	25	46	35	41	20	28	16
Zasadnicze zawodowe	33	33	40	42	46	24	34	14
Średnie	45	29	48	42	54	16	37	11
Wyższe	50	23	57	39	51	15	37	11
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	48	26	62	36	60	7	31	9
Prac. umysł. niż. szczebla	46	26	44	37	54	19	43	11
Pracownicy fiz. - umysł.	41	31	45	45	36	16	51	14
Robotnicy wykwalifikowani	29	42	38	46	50	20	37	16
Robotnicy niewykwalifik.	48	17	39	47	55	26	19	20
Rolnicy	34	29	40	39	45	22	39	18
Prywatni przedsiębiorcy	47	23	57	33	51	15	49	8
Bierni zawodowo								
Renciści	37	29	34	38	37	26	30	14
Emeryci	42	25	50	38	43	17	33	16
Uczniowie i studenci	51	30	62	41	45	22	24	9
Bezrobotni	37	29	43	45	54	21	31	10
Gospodynie domowe i inni	32	29	50	36	55	22	13	17
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	45	32	46	44	52	14	39	8
Sektor państwowy	43	27	46	40	59	15	40	16
Sektor prywatny	38	29	44	38	52	21	36	14
Spółdzielczość	53	36	60	35	22	16	32	18
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 150 zł	29	30	38	49	47	19	31	16
151 - 225	33	26	42	42	50	19	35	14
226 - 325	35	31	44	43	46	19	34	12
326 - 425	48	34	46	32	45	24	34	12
Powyżej 426 zł	45	24	53	41	51	16	34	13
Ocena własnych war. mater.								
złe	32	33	37	47	41	21	34	14
Średnie	39	27	45	39	49	20	36	14
Dobre	53	25	59	33	52	17	29	11
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	36	39	41	46	42	24	25	14
Raz w tygodniu	39	28	47	40	45	24	31	14
Kilka razy w miesiącu	42	21	45	41	57	11	40	16
Kilka razy w roku	42	30	43	36	53	16	36	13
W ogóle nie uczestniczy	43	33	54	41	41	12	39	6
Poglądy polityczne								
Lewica	41	25	44	46	47	13	44	9
Centrum	39	29	48	42	53	20	34	16
Prawica	42	30	43	41	46	20	36	10
Trudno powiedzieć	38	29	47	32	44	23	24	16

Tabela 6 (cd.) 9 - Przekupstwo urzędników; 10 - Coś innego (%)

	9	10	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	1	2	1100
Płeć				
Mężczyźni	19	1	2	521
Kobiety	19	0	2	579
Wiek				
do 24 lat	14	0	0	152
25-34	21	1	0	194
35-44	19	1	0	231
45-54	19	0	1	202
55-64	19	0	4	134
65 lat i więcej	22	1	5	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	0	3	410
Miasto do 20 tys.	24	0	2	123
od 21 do 100 tys.	20	1	1	226
101-500 tys.	17	1	1	207
501 tys.i więcej mieszk.	19	0	1	130
Region				
Północny	12	0	2	134
Zachodni	21	0	2	122
Środkowozachodni	21	0	1	164
Środkowy	17	0	2	201
Wschodni	19	1	3	139
Południowo-wschodni	19	2	0	158
Południowo-zachodni	25	2	0	183
Wykształcenie				
Podstawowe	20	1	5	320
Zasadnicze zawodowe	24	1	1	331
Średnie	15	0	0	339
Wyższe	14	1	0	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	16	3	0	78
Prac.umysł.niż.szczębla	17	0	0	106
Pracownicy fiz.- umysł.	20	0	0	67
Robotnicy wykwalifikowani	19	0	0	117
Robotnicy niewykwalifik.	29	0	0	40
Rolnicy	18	1	0	72
Prywatni przedsiębiorcy	15	0	0	51
Bierni zawodowo				
Renciści	24	0	5	147
Emeryci	17	1	3	192
Uczniowie i studenci	7	0	0	55
Bezrobotni	22	2	2	111
Gospodynie domowe i inni	25	0	5	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	16	1	0	111
Sektor państwowy	13	0	0	111
Sektor prywatny	20	0	0	242
Spółdzielczość	28	0	0	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	22	1	4	145
151 - 225	20	0	3	133
226 - 325	24	0	1	245
326 - 425	17	0	1	181
Powyżej 426 zł	16	1	1	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	25	1	2	327
Średnie	20	0	2	522
Dobre	11	0	1	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	22	0	1	62
Raz w tygodniu	19	1	2	573
Kilka razy w miesiącu	14	0	2	128
Kilka razy w roku	22	0	2	235
W ogóle nie uczestniczy	17	1	2	100
Poglądy polityczne				
Lewica	24	0	1	201
Centrum	14	1	1	319
Prawica	22	1	1	308
Trudno powiedzieć	20	1	4	268

Tabela 7. Czy to, że niektórzy ludzie są znacznie bogatsi od innych:
1 - jest czymś naturalnym; 2 - jest czymś nienaturalnym (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	74	12	14	1100
Płeć				
Meżczyźni	76	11	13	521
Kobiety	72	14	14	579
Wiek				
do 24 lat	87	7	7	152
25-34	81	10	9	194
35-44	81	9	10	231
45-54	72	15	13	202
55-64	67	17	16	134
65 lat i więcej	56	17	27	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	70	13	17	410
Miasto do 20 tys.	74	15	11	123
od 21 do 100 tys.	78	11	12	226
101-500 tys.	76	12	11	207
501 tys. i więcej mieszk.	78	12	10	130
Region				
Północny	79	11	10	134
Zachodni	77	14	9	122
Środkowozachodni	73	9	18	164
Środkowy	74	9	17	201
Wschodni	64	20	16	139
Południowo-wschodni	79	9	12	158
Południowo-zachodni	73	16	11	183
Wykształcenie				
Podstawowe	60	15	25	320
Zasadnicze zawodowe	73	15	12	331
Średnie	81	11	8	339
Wyższe	93	2	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	92	3	5	78
Prac.umysł.niż.szczębla	88	8	4	106
Pracownicy fiz.- umysł.	82	12	6	67
Robotnicy wykwalifikowani	72	13	15	117
Robotnicy niewykwalifik.	74	12	14	40
Rolnicy	69	11	20	72
Prywatni przedsiębiorcy	86	3	11	51
Bierni zawodowo				
Renciści	56	22	22	147
Emeryci	66	15	19	192
Uczniowie i studenci	77	10	13	55
Bezrobotni	76	12	12	111
Gospodynie domowe i inni	80	11	9	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	88	7	5	111
Sektor państwowy	83	11	6	111
Sektor prywatny	78	10	12	242
Spółdzielczość	61	12	27	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	66	17	16	145
151 - 225	70	13	17	133
226 - 325	71	15	14	245
326 - 425	75	11	13	181
Powyżej 426 zł	84	8	8	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	60	20	20	327
Średnie	75	12	13	522
Dobre	89	4	7	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	72	10	18	62
Raz w tygodniu	72	13	15	573
Kilka razy w miesiącu	79	9	11	128
Kilka razy w roku	73	16	12	235
W ogóle nie uczestniczy	84	7	9	100
Poglądy polityczne				
Lewica	77	16	7	201
Centrum	79	11	11	319
Prawica	82	8	10	308
Trudno powiedzieć	58	16	26	268

Tabela 8. Czy to, że niektórzy ludzie są znacznie bogatsi od innych:
1 - jest korzystne dla społeczeństwa; 2 - jest niekorzystne dla społeczeństwa

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	23	24	1100
Płeć				
Mężczyźni	57	24	19	521
Kobiety	50	22	28	579
Wiek				
do 24 lat	57	21	22	152
25-34	57	22	21	194
35-44	60	22	18	231
45-54	54	26	20	202
55-64	54	23	23	134
65 lat i więcej	38	22	40	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	47	24	29	410
Miasto do 20 tys.	55	28	17	123
od 21 do 100 tys.	53	27	20	226
101-500 tys.	56	23	21	207
501 tys.i więcej mieszk.	67	9	23	130
Region				
Północny	65	15	20	134
Zachodni	49	25	26	122
Środkowozachodni	50	26	24	164
Środkowy	54	17	29	201
Wschodni	47	31	23	139
Południowo-wschodni	56	20	24	158
Południowo-zachodni	52	28	20	183
Wykształcenie				
Podstawowe	39	28	33	320
Zasadnicze zawodowe	51	27	22	331
Średnie	61	20	19	339
Wyższe	77	8	15	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	79	8	12	78
Prac.umysł.niż.szczębla	62	22	17	106
Pracownicy fiz.- umysł.	51	22	27	67
Robotnicy wykwalifikowani	49	35	16	117
Robotnicy niewykwalifik.	48	30	22	40
Rolnicy	42	32	27	72
Prywatni przedsiębiorcy	76	11	13	51
Bierni zawodowo				
Renciści	38	30	32	147
Emeryci	49	21	31	192
Uczniowie i studenci	48	27	25	55
Bezrobotni	53	21	26	111
Gospodynie domowe i inni	69	8	22	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	65	19	16	111
Sektor państwowy	64	21	15	111
Sektor prywatny	58	25	17	242
Spółdzielczość	33	37	29	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	45	27	28	145
151 - 225	46	27	27	133
226 - 325	50	26	24	245
326 - 425	51	21	28	181
Powyżej 426 zł	65	19	16	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	35	27	327
Średnie	54	21	25	522
Dobre	71	12	17	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	55	15	30	62
Raz w tygodniu	50	23	27	573
Kilka razy w miesiącu	50	30	20	128
Kilka razy w roku	57	22	21	235
W ogóle nie uczestniczy	68	20	12	100
Poglądy polityczne				
Lewica	53	26	22	201
Centrum	55	23	22	319
Prawica	65	21	14	308
Trudno powiedzieć	39	22	39	268

Tabela 9. Czy to, że niektórzy ludzie są znacznie bogatsi od innych:
1 - jest sprawiedliwe; 2 - jest niesprawiedliwe (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	40	34	26	1100
Płeć				
Meżczyźni	43	31	26	521
Kobiety	38	36	26	579
Wiek				
do 24 lat	53	27	20	152
25-34	48	30	22	194
35-44	44	33	24	231
45-54	36	37	27	202
55-64	33	36	31	134
65 lat i więcej	28	38	34	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	32	39	30	410
Miasto do 20 tys.	42	41	17	123
od 21 do 100 tys.	42	29	29	226
101-500 tys.	45	32	23	207
501 tys. i więcej mieszk.	58	20	22	130
Region				
Północny	55	24	22	134
Zachodni	38	36	26	122
Środkowo-zachodni	34	40	26	164
Środkowy	45	27	28	200
Wschodni	30	44	26	139
Południowo-wschodni	44	30	26	158
Południowo-zachodni	37	37	27	183
Wykształcenie				
Podstawowe	26	43	31	320
Zasadnicze zawodowe	35	40	25	331
Średnie	50	25	25	339
Wyższe	69	13	18	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	72	10	17	78
Prac. umysł. niż. szczebla	54	22	24	106
Pracownicy fiz. - umysł.	47	26	28	67
Robotnicy wykwalifikowani	35	44	21	117
Robotnicy niewykwalifik.	28	41	30	40
Rolnicy	26	42	31	71
Prywatni przedsiębiorcy	60	16	24	51
Bierni zawodowo				
Renciści	23	51	26	147
Emeryci	33	35	31	192
Uczniowie i studenci	49	28	23	55
Bezrobotni	37	33	31	111
Gospodynie domowe i inni	47	32	21	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	57	23	19	111
Sektor państwowy	51	28	20	111
Sektor prywatny	45	30	25	242
Spółdzielczość	21	29	50	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	25	49	26	145
151 - 225	27	47	26	133
226 - 325	35	35	30	245
326 - 425	39	35	26	181
Powyżej 426 zł	58	21	21	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	27	47	26	326
Średnie	37	34	29	522
Dobre	65	15	20	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	35	32	62
Raz w tygodniu	36	33	31	573
Kilka razy w miesiącu	46	36	19	127
Kilka razy w roku	43	35	21	235
W ogóle nie uczestniczy	55	30	15	100
Poglądy polityczne				
Lewica	49	35	16	201
Centrum	39	33	27	319
Prawica	48	29	23	308
Trudno powiedzieć	25	39	36	268

Tabela 10. Czy bogaci cieszą się, Pana(i) zdaniem, szacunkiem i poważaniem ze strony innych ludzi czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	44	24	1099
Płeć				
Meżczyźni	30	47	24	520
Kobiety	33	42	25	579
Wiek				
do 24 lat	46	35	19	151
25-34	34	45	21	194
35-44	27	48	25	231
45-54	31	49	20	202
55-64	32	41	28	134
65 lat i więcej	24	43	33	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	26	44	30	410
Miasto do 20 tys.	36	44	20	123
od 21 do 100 tys.	31	45	24	226
101-500 tys.	35	45	20	206
501 tys. i więcej mieszk.	39	41	20	130
Region				
Północny	26	48	26	134
Zachodni	27	43	30	122
Środkowozachodni	25	49	27	164
Środkowy	40	36	24	201
Wschodni	34	40	26	139
Południowo-wschodni	29	46	25	157
Południowo-zachodni	37	48	15	183
Wykształcenie				
Podstawowe	27	46	27	319
Zasadnicze zawodowe	27	45	28	331
Średnie	36	43	22	339
Wyższe	46	41	13	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	44	15	78
Prac.umysł.niż.szczębla	43	41	16	106
Pracownicy fiz.- umysł.	46	44	11	67
Robotnicy wykwalifikowani	26	48	26	117
Robotnicy niewykwalifik.	24	53	22	40
Rolnicy	26	38	36	72
Prywatni przedsiębiorcy	37	39	24	51
Bierni zawodowo				
Renciści	20	50	29	147
Emeryci	28	44	28	192
Uczniowie i studenci	42	38	20	54
Bezrobotni	30	45	25	111
Gospodynie domowe i inni	36	39	25	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	37	45	18	111
Sektor państwowy	38	48	14	111
Sektor prywatny	35	40	25	242
Spółdzielczość	31	48	22	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	25	49	25	145
151 - 225	24	48	28	133
226 - 325	34	42	23	245
326 - 425	33	43	24	181
Powyżej 426 zł	38	45	17	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	48	29	327
Średnie	30	43	27	521
Dobre	47	40	13	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	26	48	26	62
Raz w tygodniu	32	43	26	571
Kilka razy w miesiącu	31	43	26	128
Kilka razy w roku	34	42	24	235
W ogóle nie uczestniczy	31	55	14	100
Poglądy polityczne				
Lewica	31	48	21	201
Centrum	32	45	24	318
Prawica	34	49	17	308
Trudno powiedzieć	29	34	36	268